

Анализа ефеката закона

1) На кога ће и како ће највероватније утицати решења у закону?

Решења из овог закона ће, пре свега, утицати на глуве особе за које треба да изађе у сусрет најзначајнијем проблему са којима се суочавају, а то су тешкоће у комуникацији и остваривање права на коришћење свог матерњег језика – знаковног језика. Основни циљ доношења овог закона јесте побољшање положаја глувих особа и право на интеракцију на знаковном језику са циљем успешније социјалне интеграције. Један од значајних циљева представља и уклањање баријера у комуникацији и увођење знаковног језика у све животне сфере са циљем да се мотивишу и оснаже особе са оштећењем слуха да се укључе у разне друштвене активности, да самостално подстичу инклузију, преузму иницијативу, одговорност и управљање радом у својим локалним срединама. Крајњи циљ, свакако је спречавање дискриминације ових лица у сваком погледу, и истовремено разбијање предрасуда у свим сферама живота, почевши од образовног процеса кроз инклузивно образовање, преко остваривање свих грађанских права и обавеза на равноправној основи, до равноправног остваривања права на рад и разумевање свих његових аспеката код послодавца.

Решења из овог закона ће утицати и на удружења особа са инвалидитетом или друга удружења која се баве заштитом глувих особа (удружење тумача знаковног језика и др.), као и организацију која окупља највећи број удружења глувих особа на територији Републике Србије која води јединствену базу података о тумачима за знаковни језик и обезбеђује употребу услуге тумача за знаковни језик на територији Републике Србије (Савез глувих и наглувих Србије). Ова удружења ће обављати веома важну улогу у животу глувих особа. Наиме, у оквиру ових удружења је једино потпуно могуће сагледати потребе глувих особа, имајући у виду да ова удружења, у оквиру Савеза глувих и наглувих Србије, обухватају преко 20.000 глувих и још око 30.000 наглувих особа, којима је основни проблем за укључивање у друштвени токове управо остваривање комуникације. Ова удружења су место окупљања глувих особа, место размене искустава, пружања подршке и узајамне помоћи... Управо из тог разлога, самим законом се и предвиђа обезбеђивање услуге тумача за знаковни језик баш преко тих удружења. Утицај закона на њихов рад је евидентан – сагледавање потреба за тумачима, обезбеђивање услова за задовољење тих потреба, вођење базе података и обезбеђивање квалитетне услуге тумача, непосредан рад и одговорност за тај рад и када су у питању наведена права и када је у питању развој самог знаковног језика и његов даљи напредак. Удружењима је дат велики задатак и утицај закона на рад тих удружења је значајан у правцу њиховог даљег деловања.

Решења из овог закона ће свакако утицати и на начин обављања послова од стране јавних служби и послодавца (социјалних, здравствених, правосудних, образовних и др. у којима се остварује неко право, на закону заснован интерес или врши обавеза од стране глувих) у смислу обезбеђивања услова за раноправан положај глувих особа пред тим службама, омогућавањем присуства тумача за знаковни језик код остваривања права и обавеза глуве особе, или обезбеђивања познавања овог језика од стране запослених у тим службама. Оваква обавеза проистиче и из бројних међународних докумената које је Република Србија прихватила а представља само конкретизацију права већ уређених тим документима, и то: Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом (ратификована 2009. године) чији је општи циљ да се унапреди, заштити и осигура пуно и једнако

уживање свих људских права и основних слобода свим особама са инвалидитетом и унапреди поштовање њиховог урођеног достојанства, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Ревидирана Европска социјална повеља, конвенције МОП-а (о професионалној рехабилитацији и запошљавању инвалида, дискриминацију у погледу запошљавања и занимања, о професионалној оријентацији и стручном оспособљавању у развоју људских ресурса), документа Савета Европе - Препоруке о кохерентној политици за особе са инвалидитетом, Европски план акције за особе са инвалидитетом за период од 2006. до 2016. године. Право на употребу услуге тумача за знаковни језик везано је искључиво за ситуацију кад глува особа није у могућности да на основу другог облика комуникације, односно читањем са усана, писањем, употребом техничких помагала или на други начин, оствари неко право, на закону заснован интерес или изврши неку обавезу. Јавне службе су у том случају у обавези да омогуће присуство тумача за знаковни језик уз глуву особу, а тај тумач се превасходно обезбеђује преко поменутих удружења особа са инвалидитетом или других удружења која се баве заштитом глувих особа или Савеза глувих и наглувих Србије. Тек уколико се ради о немогућности обезбеђивања тумача на наведени начин или је потребно обезбеђивање неодложне услуге тумача за знаковни језик, глува особа услугу тумача за знаковни језик остварује и непосредним обраћањем јавној служби која је у обавези да ову услугу обезбеди од стране запослених или на терет средстава те службе.

Како је већ, у делу Образложења код финансијских ефеката прописа наведено, у 2013. и 2014. години, од стране Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјалан питања, финансиране су 43 канцеларије, са преко 50 тумача знаковног језика. У Републици Србији постоји 174 јединице локалне самоуправе, и у перспективи би све требало да буду покривене, у складу са потребама глувих особа, услугом тумача за знаковни језик. Међутим, није потребно отворити канцеларије у још око 130 општина, имајући у виду да су велики градови, као што су Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Суботица и др. већ покривени услугом на наведени начин, и то са већим бројем тумача, а ови градови обухватају већи број општина, а и самих глувих лица. Имајући у виду наведено тумачи за знаковни језик већ су обезбеђени за 81 јединицу локалне самоуправе од стране буџета Републике и за друге јединице локалне самоуправе које саме финансирају ову услугу из својих средстава. У оквиру министарства се планира даљи рад на унапређењу саме услуге, а имајући у виду да се ради о услузи за самосталан живот особа са инвалидитетом, и јединице локалне самоуправе су, у складу са Законом о социјалној заштити, у обавези да обезбеде и финансијски подрже овакву услугу. Дакле, тумач за знаковни језик ће бити превасходно обезбеђен од стране удружења (што је већ у великој мери обезбеђено) док ће тек након тога, и уколико нема могућности за обезбеђењем тумача на територији јединице локалне самоуправе на којој глува особа има пребивалиште или на којој остварује право, на закону заснован интерес или извршава обавезу, а ни у оквиру организације – Савеза глувих и наглувих Србије која обезбеђује употребу услуге преко тумача за знаковни језик који обавља услугу на подручју најближем територији на којој глува особа има пребивалиште, бити потребно ангажовање саме јавне службе. Оваква обавеза није и не може да представља ни финансијска оптерећења за јавне службе, имајући у виду наведена законска решења за обезбеђивање употребе услуге тумача за знаковни језик преко удружења особа са инвалидитетом.

У овом случају треба водити рачуна и о чињеници да се законом регулише учење знаковног језика и то од стране јавно признатих организатора активности образовања

одраслих. До сада је преко 300 полазника ове школе већ стекло основни ниво комуникације са глувим особама. То су претежно запослени из јавних сервиса - здравствених, образовних установа, служби за запошљавање и установа социјалне заштите. Годишњи просек полазника школе знаковног језика је око 60, а када се има у виду овим законом утврђена обавеза обезбеђивања услуге тумача, нема разлога да и већи број запослених у јавним службама не заврши овакве обуке и пружи адекватне услове за остваривање права глувих у оквиру својих редовних радних задатака.

Са друге стране, када је реч о установама образовања и васпитања, Законом о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 72/09, 52/11 и 55/13), регулисано је инклузивно образовање и онемогућено искључивање деце из редовног образовног система на основу личног својства. Овим законом су дефинисани општи принципи система образовања и васпитања по којима: мора да се обезбеди за сву децу, ученике и одрасле једнако право и доступност образовања и васпитања; једнаке могућности за образовање и васпитање на свим нивоима и врстама образовања и васпитања у складу са потребама и интересовањима деце, ученика и одраслих без препрека за промене; настављање и употпуњавање образовања и образовање током целог живота; могућности да деца, ученици и одрасли са сметњама у развоју и инвалидитетом, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ свим нивоима образовања у установама као и остваривању права на образовање, без угрожавања других права детета и других људских права. За дете и ученика коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, установа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека и доноси индивидуални образовни план. Индивидуални образовни план (у даљем тексту: ИОП) је посебан документ којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању за одређено дете и ученика, у складу са његовим способностима и могућностима. Овим законом прописано је да се образовно васпитни рад за лица која користе знаковни језик, односно посебно писмо или друга техничка решења, може изводити на знаковном језику и помоћу средстава тог језика (чланом 9. ст. 4.). У смислу наведеног, образовне установе су већ у обавези да, у складу са потребама ученика, обезбеде образовно-васпитни рад на знаковном језику кроз редован наставни процес.

Посебно треба нагласити и остваривање права пред правосудним органима. Наиме, на основу Закона о уређењу судова донет је Правилник о сталним судским тумачима („Сл. гласник РС“, број 35/10) уређен је поступак за постављање и разрешење сталних судских тумача знакова слепих, глувих или немих лица и одређен њихов положај једнак положају судских преводилаца других језика, одређени услови, евиденција, надзор и сл. У смислу наведеног, остваривање права на употребу тумача за знаковни језик у правосудним органима, у погледу свих основних питања рада, обавеза и одговорности сталних судских тумача уопште па и за знаковни језик, регулисано је и обезбеђено на одговарајући начин.

Даље, што се тиче предузимања мера за подстицање примене и унапређење употребе знаковног језика у одређеним областима, чланом 52. Закона о електронским медијима („Сл. гласник РС“, број 83/14), утврђена је обавеза пружалаца медијске услуге који је дужан да, у складу са својим финансијским и техничким могућностима, свој програм и садржај учини доступним особама оштећеног слуха, односно вида. Законом о електронским комуникацијама („Сл. гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-Одлука УС и 62/14) је предвиђено обезбеђивање доступности услуга универзалног сервиса који обухвата посебне мере које особама са инвалидитетом и социјално угроженим корисницима

осигуравају једнаке могућности за приступ јавно доступним телефонским услугама, укључујући упућивање позива службама за хитне интервенције, услугама обавештења и јавним телефонским именицима. Мере предвиђене овим законом, у потпуности су усаглашене са одредбама наведених закона и даље подстичу промовисање принципа једнакости и равноправности у одговарајућим областима, а од непроцењиве су важности за глуве особе. Предузимање ових мера подстицаће се и кроз рад Савета за особе са инвалидитетом, које као саветодавно тело оснива Влада и које се бави унапређењем положаја и заштите особа са инвалидитетом, даје мишљења у вези са питањима подстицања укључивања особа са инвалидитетом у друштвене токове, прати рад удружења особа са инвалидитетом, препоручује мере за остваривање равноправности особа са инвалидитетом и мере за подстицање примене и унапређење употребе знаковног језика и обавља друге послове усмерене ка унапређењу положаја особа са инвалидитетом (чл. 16-19.).

2) Какве трошкове ће примена закона створити грађанима и привреди (нарочито малим и средњим предузећима)?

Примена закона неће створити трошкове ни грађанима ни привреди, с обзиром да се овим прописом не уређује никаква нова финансијска обавеза привредним субјектима и грађанима.

Наиме, на основу члана 38. Закона о удружењима („Сл. гласник РС”, број 51/09), у буџету Републике Србије обезбеђују се средства за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса које реализују удружења, и то на основу спроведеног јавног конкурса и закљученог уговора о реализовању одобрених програма, док је Законом о играма на срећу („Сл. гласник РС”, број 88/11) одређено да се наменска примања буџета распоређују у износу од 19% за, између осталог, финансирање организација особа са инвалидитетом и других удружења чији је циљ унапређење социјално-економског и друштвеног положаја особа са инвалидитетом. Критеријуми, услови, обим, начин и поступак обезбеђивања ових средстава прописани су посебном уредбом и правилником, а користе се са циљем превенције институционализације и деинституционализације, побољшања приступачности физичког окружења и подршке за самосталан живот особа са инвалидитетом ради побољшања квалитета њиховог живота стварањем могућности за слободан избор услова и начина живота у изабраном окружењу.

У смислу наведеног, ова средства се, путем конкурса, са раздела Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, већ, у складу са досадашњом праксом, расподељују организацијама и удружењима особа са инвалидитетом. Приоритети свих конкурса који се расписују током године припремају се у дијалогу са организацијама особа са инвалидитетом, уз поштовање смерница које су дате циљевима и задацима формулисаним Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, у сарадњи са удружењима особа са инвалидитетом учествује у финансирању програма који се спроводе у циљу заштите права и унапређења положаја особа са инвалидитетом, а посебно у области спречавања дискриминације и развоја сервиса на локалном нивоу кроз увођење нових услуга, које, као пружаоци, спроводе удружења у циљу пружања подршке особама са инвалидитетом. Једна од услуга које се већ финансирају на овај начин, а самим законом

је предвиђено да се и даље развија на овакав начин, је услуга тумача знаковног језика за глуве особе. Ова услуга треба да изађе у сусрет најзначајнијем проблему са којима се глуве особе суочавају, а то су тешкоће у комуникацији и остваривање права на коришћење свог матерњег језика – знаковног језика. Основни циљ ове услуге је побољшање положаја глувих особа и право на интеракцију на знаковном језику са циљем успешније социјалне интеграције. Тренутно, у оквиру Савеза глувих и наглувих Србије, организације која окупља 44 локална удружења глувих (13 у АП Војводини и 31 у ужој Србији), на овај начин се већ финансира и активно ради сервис у 43 канцеларије-удружења, са преко 50 тумача знаковног језика, који обухватају 81 јединицу локалне самоуправе.

Даље, како је већ наглашено и Законом о социјалној заштити („Сл. гласник РС“, број 24/11) утврђено је да су услуге социјалне заштите активности пружања подршке и помоћи појединцу и породици ради побољшања, односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварања могућности да самостално живе у друштву. Услуге социјалне заштите спроводе, односно пружају, установе социјалне заштите и други пружоци услуга социјалне заштите - удружење, предузетник, привредно друштво и други облик организовања утврђен законом који испуњава законом прописане услове. Посебна врста услуга јесу и услуге подршке за самосталан живот које се пружају појединцу да би се његове могућности за задовољење основних потреба изједначиле с могућностима осталих чланова друштва, да би му се побољшао квалитет живота и да би могао да води активан и самосталан живот у друштву. У складу са чланом 209. Закона о социјалној заштити, јединица локалне самоуправе обезбеђује, између осталог, финансирање услуге подршке за самосталан живот, осим услуге становања уз подршку за особе са инвалидитетом, као и остале услуге социјалне заштите у складу са потребама локалне самоуправе. Даље, у складу са чланом 207. истог закона регулисано је да се наменским трансферима, у складу са законом којим се уређује финансирање јединица локалне самоуправе, из буџета Републике Србије могу финансирати: и услуге социјалне заштите које по овом закону финансирају јединице локалне самоуправе – и то у оним јединицама локалне самоуправе чији је степен развијености, утврђен у складу са прописима којима се уређује разврставање јединица локалне самоуправе према степену развијености – испод републичког просека, као и иновативне услуге и услуге социјалне заштите од посебног значаја за Републику Србију.

У складу са наведеним, средства за спровођење одредаба овог закона првенствено ће се обезбеђивати у оквиру буџета Републике Србије путем финансирања активности удружења особа са инвалидитетом. Средства се могу обезбедити и од стране јединица локалне самоуправе, што је регулисано Законом о социјалној заштити. Ипак, уколико се ради о оним јединицама локалне самоуправе чији је степен развијености испод републичког просека, те нису у могућности да саме обезбеде финансирање услуга тумача за знаковни језик, средства је могуће обезбедити из буџета Републике кроз наменске трансфере.

Даље, обезбеђивање остваривања услуге тумача за знаковни језик у образовном процесу и у поступцима пред судом, већ је регулисано одговарајућим прописима (што је образложено у ранијим деловима текста), као и начини обезбеђивања средстава за остваривање права предвиђених прописима из наведених области, те нема додатних трошкова ни у овој области.

Када се има у виду право на услугу тумача за знаковни језик код послодавца, потребно је истаћи да је самим законом уређено да глува особа може да, ради пуног и

равноправног остваривања права на рад, користи услугу тумача за знаковни језик код послодавца, и то тако да уколико није у могућности да на основу другог облика невербалне комуникације оствари право, на закону заснован интерес или изврши обавезу, има право да користи услуге тумача за знаковни језик у току запошљавања и рада код послодавца, али искључиво у периоду док постоји објективна потреба за таквом услугом. Овде се ради о коришћењу тумача: при обављању разговора за посао, код закључивања и отказивања уговора о раду или другог уговора о раду ван радног односа, стручном оспособљавању и усавршавању, волонтирању, у току рада или учествовања на раду код послодавца по било ком основу. Овакво право глува особа остварује се у моменту закључивања и отказивања уговора о раду ради потпуног и правилног упознавања са правима и обавезама, код стручног оспособљавања ради постизања пуног ефекта тог оспособљавања, као и у поступку упознавања са процесом рада и радним задацима. Послодавац је, у овим случајевима, у обавези да омогући право на употребу услуге тумача за знаковни језик, али никад на терет средстава тог послодавца. Чланом 11. закона недвосмислено је наведено да је удружење особа са инвалидитетом, односно Савез глувих и наглувих Србије у обавези да обезбеди употребу бесплатне услуге тумача за знаковни језик увек када је у питању остваривање права глуве особе код послодавца у току запошљавања и рада.

Што се тиче рада Савета за особе са инвалидитетом, ради се о саветодавном телу Владе, чији чланови су превасходно представници оснивача, дакле различитих министарстава у оквиру чијег делокруга рада се обављају и послови везани за положај особа са инвалидитетом. Чланови овог тела су и представници удружења особа са инвалидитетом и друга лица која због својих знања и компетенција могу саветодавно да допринесу унапређењу положаја особа са инвалидитетом и са друге стране, реше поједина питања везана за делокруг свог рада. Чланство у оваквим телима се не наплаћује, односно, основни интерес свих укључених јесте давање мишљења и препорука о начину рада и поступања у појединим ситуацијама. Саветима се руководи и сазивају седнице од стране председавајућег, који се бира из реда оног министарства које је највећим делом одговорно за спровођење основног циља оснивања самог савета, а то ће у конкретном случају бити Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

Што се тиче јединствене базе података, Савез глувих и наглувих Србије већ поседује податке о постојећим тумачима за знаковни језик, о потребама чланова удружења, спроведеним активностима тумачења, лицима која их спроводе и др. Савез глувих и наглувих Србије ће и даље да води ове податке у форми електронске базе података, на досадашњи начин, али и за све будуће потребе. У сваком случају ради се о бази података која се води прилично једноставно, на једном месту и у перспективи не постоји потреба за њеном изменом, те не постоје ни трошкови за формирање и вођење ове базе података.

У смислу наведеног, примена овог закона неће створити трошкове грађанима и привреди, малим и средњим предузећима.

3) Да ли су позитивне последице доношења закона такве да оправдавају трошкове које ће он створити?

Примена закона неће створити трошкове ни грађанима ни привреди, с обзиром да се овим прописом не уређује никаква нова финансијска обавеза привредним субјектима и

грађанима, а истовремено, позитивне последице односе се на остваривање равноправности глувих особа у свим поступцима у којима се решава о њиховим правима, обавезама и правним интересима. Основни циљ овог закона јесте побољшање положаја глувих особа и право на интеракцију на знаковном језику са циљем успешније социјалне интеграције.

Последица примене овог закона је и поштовање и спровођење у дело низа начела гарантованих Уставом, и то: поштовања људских права и достојанства глувих особа, укључености у све сфере друштвеног живота на равноправној основи, једнакости и забране дискриминације. Са друге стране, на овај начин се спроводе у дело и одредбе низа стратешких докумената који се односе на положај особа са инвалидитетом, како домаћих, тако и у оквиру ЕУ (наглашено у делу Образложења код разлога за доношење прописа).

На овај начин се посредно, омогућавањем споразумевања на знаковном језику, омогућава и развој специфичне услуге у нашем систему, услуге за самосталан живот глувих особа са инвалидитетом, а са друге стране подстиче се развој самог знаковног језика, сагледавање потреба за његовом употребом и развијају могућности за равномерно обезбеђивање брзе и ефикасне услуге у односу на потребе глувих особа. Подстиче се и предузимање мера у циљу промовисања знаковног језика, развој мреже тумача за знаковни језик у складу са потребама, стварање услова за даљу стандардизацију, развој и истраживање знаковног језика и предузимају друге мере за подстицање примене и унапређење употребе знаковног језика.

Не мали ефекат овог закона јесте и разбијање предрасуда о особама са инвалидитетом уопште, развијање кампање која подразумева и схватање шире јавности о постојању и потребама особа са инвалидитетом и тиме у великој мери изједначавање њихових могућности са могућностима свих грађана и то како кроз кампању за примену овог прописа, тако и кроз рад Савета за особе са инвалидитетом и рад одговарајућих служби које пружају телекомуникационе услуге и медијске услуге.

У смислу наведеног, чак и да постоје трошкови који се предвиђају спровођењем овог закона, последице његове примене су немерљиве и такве да потпуно ниподаштавају евентуалне финансијске ефекте који нису већ обезбеђени из постојећих извора.

4) Да ли се законом подржава стварање нових привредних субјеката на тржишту и тржишна конкуренција?

Закон нема директног утицаја на стварање нових привредних субјеката на тржишту и тржишну конкуренцију. Међутим, имајући у виду да образовне установе организују и спроводе како учење знаковног језика тако и учење на знаковном језику, може се очекивати да се образују нови организатори образовања одраслих, или да се прошири делокруг рада постојећих који би се бавили учењем знаковног језика. У складу са Законом о образовању одраслих („Сл. гласник РС“, број 55/13), који је у пуној мери поштован приликом израде текста овог прописа, друга организација која има статус јавно признатог организатора активности образовања одраслих, послове који се односе на учење знаковног језика може да обавља уколико је регистрована за такву делатност, задовољава одговарајуће стандарде у погледу простора, опреме, ангажованих лица, програма обуке и сл. и поседује одговарајуће одобрење, које, по утврђеној процедури издаје министарство надлежно за послове образовања. Да би се обезбедио одговарајући квалитет ових обука, као и ради даље стандардизације и развоја самог знаковног језика, предвиђено је и

достављање мишљења од стране министарства надлежног за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом.

Једини нови субјекти који се могу појавити као последица примене овог закона су дакле други јавно признати организатори образовања одраслих, чије је оснивање, обављање делатности и рад, прописано кроз образовање одраслих, и не може да створи нелојалну конкуренцију на тржишту.

5) Да ли су све заинтересоване стране имале прилику да се изјасне о закону?

Закон је сачињен од стране Радне групе, формиране од стране министарства надлежног за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом, у чијем раду су, поред представника надлежног министарства, учествовали и др Саша Гајин, Центар за унапређивање правних студија, др Бранка Микић, Министарство здравља, др Предраг Благојевић, Министарство културе, Лепосава Тошић, Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе, мр Данијела Вуковић, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, доц др Зорица Цветановић, Универзитет у Београду - Учитељски факултет, професор Весна Половина, Универзитет у Београду - Филолошки факултет, професор др Надежда Димић, Универзитет у Београду - Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Мирослав Јовановић председник, Миле Цревар, Радоје Кујовић и Мр Васо Обрадовић из Савеза глувих и наглувих Србије.

Такође, надлежни одбор Владе одредио је Програм јавне расправе, која је одржана у периоду од од 17. јуна – 5. јула 2013. године, на којој су узели учешће бројни представници органа јавне власти - здравствених, образовних, социјалних и других, представници удружења грађана посебно глувих и наглувих особа, предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом, стручне јавности и други заинтересовани учесници. Такође, заинтересовани су имали прилику да у назначеном року достављају предлоге, сугестије, иницијативе и коментаре и електронским или писаним путем министарству. Све примедбе, предлози и сугестије, су сагледани, процењени и уграђени у текст у одређеној мери.

Након завршетка јавне расправе извршена је анализа свих сугестија и предлога учесника, као и прописа који су у међувремену ступили на снагу (првенствено Закон о образовању одраслих који у великој мери утиче на решења из овог закона) и сачињен је коначан текст Нацрта закона које је упућен на мишљење надлежним органима, с тим да је на свим расправама похваљена како иницијатива за израду овог закона, тако и сам текст Нацрта закона. Извештај о јавној расправи саставни је део материјала код утврђивања текста закона као предлога од стране Владе, док се овде дају само најзначајнија питања и сугестије које су дате у току трајања јавне расправе (са напоменом шта је прихваћено и образложењем разлога због којих поједини предлози нису прихваћени).

Изнети предлози и сугестије односили су се на:

- питања у погледу дефинисања појединих појмова у закону, посебно дефиниције глуве особе и самог знаковног језика, као и појма тумача за знаковни језик. У пуној мери су уважене примедбе нарочито појединих удружења глувих и наглувих који су ове примедбе износили и прихваћене и уграђене у текст сугестије које се односе на ове дефиниције, а право на употребу услуге тумача за знаковни језик. Употреба услуге тумача везана је за лице које је услед информационих, комуникационих и других препрека ограничено у пуном и равноправном учешћу у друштвеном животу, а не за медицинску

или било какvu drugu дефиницију глувоће, а остварује се када толице није у могућности да на основу другог облика комуникације, односно читањем са усана, писањем, употребом техничких помагала или на други начин, оствари неко право, на закону заснован интерес или изврши обавезу;

- учесници јавне расправе – глуве особе, су истакли да је у пракси утврђено да се највећи број услуга које тумачи за знаковни језик, ангажованих кроз рад канцеларија за знаковне преводиоце, пружа у области здравствене заштите и предложили да се законом пропише право првенства глуве особе на пружање услуге из области здравствене заштите у односу на особе које инвалидитет немају. Ова сугестија није прихваћена из разлога што првенство при остваривању права на здравствену заштиту није предмет овог закона, а и у највећем броју случајева се остварује управо у објектима здравствене заштите, апотекама и сл.;

- највећи број недоумица од стране учесника јавне расправе, како глувих особа, тако и представника установа у области образовања и васпитања, изазвале су одредбе које се односе на употребу услуге тумача за знаковни језик у васпитно образовном процесу. Након завршетка јавне расправе одржане су консултације и, у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја вршено усаглашавање првенствено са Законом о образовању одраслих („Сл. гласник РС“, број 55/13) и могућностима за образовање одрасле популације у смислу учења знаковног језика. На тај начин је регулисан начин учења знаковног језика, посебно имајући у виду да је прописом о основама система образовања и васпитања детаљно регулисано инклузивно образовање када су у питању деца, односно школска популација, и те одредбе и начин њиховог спровођења се не мењају одредбама овог закона;

- питање начина ангажовања тумача и вођења евиденције о тумачима за знаковни језик, због потребе обезбеђивања ове услуге на целој територији Републике Србије и то од стране удружења, што су поставили Савез глувих и наглувих Србије и Савез глувих и наглувих Војводине аудиолошки центар. Начин обезбеђења услуге детаљно је обрађен и дефинисан одредбама 20-23. самог закона, а оба савеза су послала сагласност на текст закона сачињен након јавних расправа;

- посебно је истакнута потреба континуиране сарадње између удружења глувих и наглувих и институција у којима се тумач за знаковни језик ангажује у циљу даљег рада на унапређењу самог српског знаковног језика и знаковних језика националних мањина, што је сугестија Савеза глувих и наглувих Србије и појединих удружења, а што је уграђено у текст кроз члан 19. где је експлицитно наведено да јавна служба, Савет за особе са инвалидитетом, органи надлежни за унапређење положаја особа са инвалидитетом и научно - истраживачке, образовне и установе културе сагледавају потребе и могућности, између осталог и за даљу стандардизацију, развој и истраживање српског знаковног језика и знаковних језика националних мањина;

- представници јединица локалне самоуправе посебно су похвалили доношење закона којим се уклањају комуникацијске баријере и утврђује право глувих особа на услугу тумача за знаковни језик, истакавши да су већ препознали потребе које глуве особе имају и у својим локалним буџетима предвидели средства којима делимично финансирају рад канцеларија за знаковне преводиоце (Смедерево, Зрењанин, Вршац, Нови Сад, Ниш, Панчево, Пирот, Врање);

- посебно је истакнута важност подстицања, спровођења мера и рада на обезбеђивању пружања телекомуникационих услуга коришћењем услуга универзалног

сервиса, односно телефонских и других комуникационих услуга уз употребу видео телефона, таблонета, кол центра и тумача за знаковни језик за глуву особу ради осигурања једнаких могућности за приступ телефонским услугама. Ове сугестије су прихваћене и уграђене у текст уз истовремено усаглашавање са Законом о електронским комуникацијама („Сл. гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 – Одлука УС и 62/14);

- чланови удружења глувих наглашавали су и потребу обезбеђивања што већег броја ТВ емисија које се преводе на знаковни језик, јер уколико глуви немају информације, немају ни сазнања, ни могућности за развој и укључивање у различите друштвене токове. Из разлога навођења оваквих примедба, кроз члан 17. издвојене су и посебно наглашене мере у области електронских комуникација, што је усаглашено са одредбама одговарајућег закона;

- посебна сугестија већине учесника јавних расправа односила се на потребу званичног формирања тела Владе које ће се бавити питањима особа са инвалидитетом уопште и посебно питањима везаним за језик глувих, што је прихваћено и уграђено у текст закона.

Текст Нацрта закона, је у складу са процедуром, послат на мишљење надлежним министарствима, а Савез глувих и наглувих Србије и Савез глувих и наглувих Војводине аудиолошки центар сагласни су и подржавају овај закон.

б) Које ће се мере током примене закона предузети да би се остварило оно што се доношењем закона намерава?

Ради извршавања овог закона, у року од шест месеци од његовог ступања на снагу, предвиђа се оснивање Савета за особе са инвалидитетом од стране Владе, министар надлежан за послове образовања донеће програм за учење знаковног језика, а удружења глувих и савез дужни су да у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона ускладе своју организацију, рад и акте са одредбама закона.

Са друге стране, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће, у сарадњи са Националном организацијом особа са инвалидитетом Србије и Савезом глувих и наглувих Србије, сагледати потребе за обезбеђивањем услуге тумача на територији целе Републике и посебно глувим особама непосредно предочити утврђена права. Истовремено ће се вршити и популаризација могућности коришћења услуге тумача за знаковни језик, са посебном напоменом да је, у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, још 2010. године спроведено пилотирање услуге тумача знаковног језика започето као једна од првих активности пројекта „Пружање унапређених услуга на локалном нивоу“ - ДИЛС. Од тада до данас, око 40 организација глувих и наглувих у Србији почеле су реализацију услуге преводилачког сервиса за знаковни језик. Глуве особе су дакле, у великој мери, упознате са предностима које имају употребом ове услуге и врло заинтересоване да, када је то потребно, услугу и користе. Међутим, ради доследне и потпуне примене закона, након његовог доношења, биће организоване трибине са овим удружењима на којима се планира упознавање како чланова удружења, тако и шире јавности и запослених у јавним службама о правима која има стоје на располагању, могућностима коришћења услуге тумача знаковног језика и обавезама у складу са овим прописом.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ће, у сарадњи са Савезом глувих и наглувих Србије, популаризовати могућност коришћења ове услуге, а кроз оснивање Савета за особе са инвалидитетом од стране Владе, моћи ће, на најадекватнији начин, и да се препоручују мере за остваривање равноправности особа са инвалидитетом и мере за подстицање примене и унапређење употребе знаковног језика, као и развој мреже тумача за знаковни језик на целој територији Републике Србије у складу са потребама, стварање услова за стандардизацију и истраживање знаковног језика са циљем његовог даљег унапређивања и предузимају друге мере за подстицање примене и унапређење употребе знаковног језика.

Такође, важно је напоменути и да ће путем телевизијских програма, односно емитовањем садржаја који прате тумачи за знаковни језик такође бити омогућена лакша афирмација не само знаковног језика, него и потреба за прихватањем различитости и омогућавање равноправности особа са инвалидитетом. Омогућавањем стицања квалификација за тумаче за знаковни језик, путем организованог процеса учења и стицања одговарајућих сертификата, већи број лица ће бити адекватно оспособљен да преводи на знаковни језик, што ће аутоматски омогућити лакшу и економичнију доступност ових услуга и пружаоцима медијских услуга, који ће моћи да ангажују и већи број тумача, односно да на дневном нивоу пруже више садржаја доступних глувим особама. Сама та чињеница омогућава са једне стране даљу афирмацију самог знаковног језика, али истовремено и веч прихватање и задовољавање потреба особа са инвалидитетом уопште.

Обезбеђење спровођења одредаба овог закона, поред тога што се могућност коришћења услуге тумача везује за удружења особа са инвалидитетом чији је првенствени интерес заштита и унапређење положаја ове категорије људи, и што се предвиђају мере за унапређење услуге тумача и самог знаковног језика, постиже се и прописивањем одговарајућих казни у случајевима када се забрани или не омогући употреба услуге тумача за знаковни језик.

У вези разматрања могућности за решавање проблема без доношења закона, напомињемо да се ради о материји коју је могуће регулисати искључиво законом.

Имајући у виду да се ради о законској материји, доношење закона је најбољи, односно једини начин за решавање проблема глувих особа. На овај начин реализује се и начело забране дискриминације глувих особа чиме се стварају предуслови за пуну инклузију ове категорије грађана у друштво.